

Crisis geeft boost aan stadslandbouw

Groente uit de stad

Stadslandbouw is hot. Door de crisis in de bouw ontstaan in de stad braakliggende terreinen die uitnodigen tot tuinieren en de stijgende kantorenleegstand lokt creatieve ideeën uit voor een andere bestemming. Een restaurant met een moestuin naast de deur, een tijdelijke stadswijngaard voor de buurt, maar ook dakakkers en champignonenteelt in kantoren. Stadslandbouw in allerlei vormen. ↗

Tekst: Brigitte Beeks | Fotografie: Mladen Pikulic, Susanne Middelberg en gemeente Den Haag

Uit Je Eigen Stad pakt het professioneel aan met twee hectare grond en bijbehorende loodsen in de gemeente Rotterdam.

De eerste stadsakker op hoogte moet in kantoorpand De Schilde komen.

In het restaurant van Uit Je Eigen Stad kunnen de gasten direct de producten van het land proeven.

Uit Je Eigen Stad – Rotterdam

In september 2012 opende Uit Je Eigen Stad aan het Rotterdamse Marconiplein zijn deuren. Stadslandbouw in het groot (twee hectare plus een loods van achthonderd vierkante meter). Met een restaurant en een winkel eraan vast, waar uiteraard de Rotterdammers producten vers van het land kunnen nuttigen of kopen. John Bosman, Bas de Groot en Huibert de Leede kozen voor hun droom en besloten fulltime aan het project te werken. Huibert de Leede: “Het loopt tot nu toe heel goed qua aantallen en omzet. Door het slechte voorjaar is de productie even wel wat minder geweest, maar dat komt nu weer op gang.”

Uit Je Eigen Stad is een commercieel concept, wat de oprichters zelfs willen voortzetten in de andere drie grote steden. Zij hebben gezocht naar een concept wat rendabel is door niet alleen stadslandbouw te beoefenen, maar daar ook iets aan te voegen. “Dat is onze manier geweest, het is natuurlijk niet gezegd dat je alleen op die manier succes ermee kunt behalen. Maar we zijn met z'n drieën en hebben er onze banen voor opgezegd en dus moest er wel een flinke boterham uit te halen zijn. Misschien dat als je in je eentje bent en je geen personeel hebt, je het wel kunt redden met alleen stadslandbouw en de verkoop van de oogst daarvan.”

www.uitjeeigenstad.nl

Architecte Berit Piepgras ging op onderzoek uit naar de definitie van stadslandbouw en deed een inventarisatie van de verschillende vormen. “De definitie is nogal breed. Je hebt bijvoorbeeld ‘guerilla gardening’, waarbij mensen met groene vingers, vaak anoniem, een stukje tuin in de stad aanleggen of een zaadbom ergens over de schutting gooien zodat er een tijdje later allemaal bloemen in een braakliggend stukje grond staan. Maar stadslandbouw kan ook heel high tech zijn, zoals binnenkweektuinen met led-verlichting.”

Piepgras deed haar onderzoek in opdracht van het Haags Milieucentrum. Ze kreeg de opdracht mee om de haalbaarheid van stadslandbouw of andere vormen van natuur (bijvoorbeeld groene daken) in leegstaande panden in Den Haag te onderzoeken. Om stadslandbouw meer kans te geven heeft Piepgras gekeken naar de factoren en actoren die een

rol spelen in het proces om stadslandbouw te realiseren. Zo zijn er vier (hoofd-)factoren te herkennen. De consument, de overheid (vooral op het gebied van regelgeving), de eigenaar van de ruimte en de exploitant. “Er moet wel een afzetmarkt zijn natuurlijk en niet ieder leegstaand pand is geschikt voor landbouw. Soms komt er weinig licht binnen of van de verkeerde kant om gewassen te laten groeien.”

Ook blijkt uit haar onderzoek dat qua exploitatie, stadslandbouw die puur gericht is op het verbouwen van voedsel, het niet redt. “Een multifunctioneel plan heeft de grootste slagingskans. Bijvoorbeeld door naast het verkopen van verbouwde groenten ook workshops ‘stadsboeren’ of koken te geven of een ander educatief element eraan toe te voegen. Daarnaast moet je iemand hebben die dit stadsboeren niet even ernaast doet, maar zijn baan

bereid is ervoor op te geven. Zoals je bijvoorbeeld ziet bij ‘Uit je eigen stad’ in Rotterdam.” Volgens Piepgras heeft de crisis de stadslandbouw een boost gegeven. “Bouwprojecten die niet doorgaan, waardoor grond steeds langer braak ligt. Daar komt nog de stijging van de leegstand bij. Er is dus ruimte voor ontstaan. Ook is er een verandering in de mentaliteit bij mensen. Ze hoeven niet per sé ergens eigenaar van te zijn, maar willen iets wel kunnen gebruiken. De zogenaamde ‘shareconomy’ (de deeleconomie). Daarnaast keert de wil om iets met je handen te doen terug. Kijk maar naar het groeiend aantal weblogs over knutselen en haken. Stadslandbouw voorziet in al deze behoeften.”

Voordelen stadslandbouw

Stadslandbouw heeft ecologische voordelen, volgens Piepgras. Door de verstening van de stad ontstaat er

Tycho Vermeulen start midden in de Haagse Laakhaven de eerste stadswijngaard.

Berit Piepgras: "De crisis heeft stadslandbouw een boost gegeven."

in steden steeds meer wateroverlast en stijgt de temperatuur. Door de toevoeging van groen in de vorm van stadslandbouw verbetert de wateropvang en is er meer verkoeling en betere luchtkwaliteit. Maar daarnaast zijn er volgens Piepgras ook sociaal-economische voordelen. "Mensen doen samen iets. Leren van elkaar en ontmoeten elkaar."

Om stadslandbouw meer toe te kunnen passen en te doen slagen zou Piepgras graag een plek zien ontstaan waar mensen met elkaar over dit onderwerp kunnen overleggen. Ook zou bijvoorbeeld een app waar kennis als 'hoe bereid je een stadsakker voor' in komt te staan, handig zijn of een loket voor stadslandbouw. Zij voert nu verkennende gesprekken met de gemeente Den Haag over het samen ontwikkelen van een 'Stadslandbouw in Den Haag'-app.

Een ander onderdeel van het onderzoek, was het samenbrengen van stakeholders en mogelijke co-financiers in Haagse stadslandbouwtrajecten. Hiervoor heeft Piepgras in samenwerking met de Kamer van Koophandel Den Haag afgelopen herfst een expert meeting georganiseerd, waar verschillende stakeholders uit uiteenlopende vakgebieden onder het thema 'Urban Agriculture en leegstand in Den Haag' met elkaar in gesprek gingen.

Een aantal van de deelnemers zagen hierin kansen en dit leidde tot de ondernemerschallenge 'Stadslandbouw Den Haag'. De gemeente Den Haag startte in juli dit project samen met Deloitte Innovatie, Wageningen UR en Crop Eye op. Zij dagen ondernemers uit om met een businessplan te komen voor stadslandbouw in een leeg kantoorpand in de Televisiestraat. Twee etages van 1500m²

Haagse Stadswijngaard

Je eigen stukje wijngaard beheren en uiteindelijk een fles wijn van 'jouw' druiven drinken, dat is de bedoeling van de eerste Stadswijngaard van de regio. Tycho Vermeulen, onderzoeker bij Wageningen UR, liep al langer met het idee rond om een stadswijngaard op te zetten. "En waarom niet in mijn eigen stad Den Haag? Ik wilde als stadsmens mijn eigen wijn kunnen maken, en ging ervan uit dat ik niet de enige zou zijn met die wens. De gemeente bleek wel open te staan voor mijn idee en samen met hen heb ik gezocht naar een plotje."

Dat is uiteindelijk gevonden midden in Laakhaven. Een gebied dat de komende jaren enorm gaat veranderen. "Het stuk grond van duizend vierkante meter, pal voor de brandweerkazerne aan de Waldorpstraat, is de komende vijf jaar niet in gebruik. In die tijd kunnen we als het goed is drie tot vier rondes wijn maken. Ook kunnen we een stuk ongebruikt terrein in het naastgelegen schooltuinencomplex gebruiken."

Omdat het om publieke grond gaat en Tycho ook niet in zijn eentje een wijngaard wilde draaien, bedacht hij een concept waarbij iedereen een stukje grond kan huren om hier zijn of haar eigen druiven te laten groeien. "Zij krijgen allemaal een sleutel en kunnen de wijngaard op wanneer ze willen. Zomers in de avond nog even met een drankje in de wijngaard gaan zitten, net alsof je even in Frankrijk bent. Met anderen of alleen, dat is de bedoeling. Ik wil ook cursussen wijngaardenier gaan geven. Zo geef je toch wat terug aan de stad."

Druiven hebben wel wat tijd nodig om te groeien en eerst moet ook de grond de nodige voorbereiding ondergaan. De eerste planten staan al opgepot om te groeien en gaan in 2014 geplant de grond in. De geoogste druiven (waarschijnlijk 2015) kunnen de amateur wijnboeren voor hun eigen wijn gebruiken of mee laten draaien in de grote hoop. "Je kunt er ook voor kiezen om ze als tafeldruif te nuttigen."

Het benodigde geld (5.500 euro) om de wijngaard op te tuigen heeft Vermeulen binnengehaald via Crowdfunding. "De meeste mensen hebben geïnvesteerd via de voorverkoop van stukjes wijngaard. Dit bevestigt me in de waarde van het concept: ik ben niet de enige die graag eigen wijn wil maken in de stad."

Vermeulen is in zijn werk dagelijks bezig met plantenteelt en tuinbouw. Hij interesseert zich in het bijzonder voor de stadslandbouwinitiatieven. "Stadslandbouw is denk ik alleen mogelijk in een vorm waarbij je ook wat meer doet dan alleen planten verbouwen. Zoals ik hier bij de stadswijngaard op kleine schaal ga doen. Het is een mooie gelegenheid om te zien of zoiets in het groot ook zou werken. Een mooi opstapje naar meer."

www.haagsestadswijngaard.nl

zijn hiervoor beschikbaar. Degene met het meest aantrekkelijke en haalbare plan mag tegen een gereduceerd huurtarief een etage in het pand betrekken. De winnende deelnemers krijgen daarnaast hulp bij het innovatietraject en bij het opzetten van een marketing- en communicatieplan. Piepgras prijst dit initiatief. "Een grote proeftuin voor het binnenshuis kweken."

Op de eerste informatiebijeenkomst kwamen boven verwachting veel (140) geïnteresseerde ondernemers af. Tot 24 oktober 2013 kunnen zij hun ideeën indienen. In november maakt de jury de winnaars bekend. Den Haag is hiermee de eerste stad die op grote schaal stadslandbouw in een kantoorpand mogelijk heeft gemaakt. ■

www.beritpiepgras.nl
www.haagsestadslandbouw.nl